

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ ДИТЯЧОЇ НУТРИЦІОЛОГІЇ У КЛІНІЧНІЙ ПЕДІАТРИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

В.В.Безрук, Ю.М.Нечитайло, О.Г.Долженко¹, А.П.Гордійчук¹

Кафедра пропедевтики дитячих хвороб (зав. – проф. Ю.М.Нечитайло) Буковинського державного медичного університету, ¹Чернівецька міська дитяча клінічна лікарня

Резюме. Наведено результати клінічного досвіду застосування сумішей фірми Nestle у грудних дітей із залізодефіцитними станами та проявами алергії, які перебувають на штучному вигодовуванні.

Ключові слова: дефіцит заліза, атопія, вигодовування, діти грудного віку.

Серед клінічних проблем у немовлят, пов'язаних з особливостями вигодовування, можна акцентувати увагу на харчовій алергії та залізодефіцитній анемії. Дефіцит заліза (ДЗ) – одна з актуальних клінічних проблем охорони здоров'я у світі [1, 2]. Складність корекції ДЗ та профілактики анемій у дітей першого півріччя життя полягає в обмежених можливостях використання фортифікації та суплементачії через вікові особливості шлунково-кишкового тракту [3-5]. З другого боку, алергічні реакції – це проблема цивілізації, оскільки майже третина дітей реагує на різноманітні алергени. Близько 60% алергічних реакцій проявляються протягом першого року життя дитини. Частіше – це харчова алергія на коров'яче молоко. Основою методів реабілітації дітей з атопією є елімінаційна дієтотерапія та медикаментозна терапія [6, 7].

Загальновідомі позитивні моменти природного вигодовування: грудне молоко в перші 6 міс. життя немовлят є найбільш фізіологічним, повноцінним джерелом заліза, а також гіпоалергенним продуктом за умови раціонального харчування матері. У разі неможливості природного вигодовування виникає проблема вибору заміника грудного молока. Серед асортименту продуктів для штучного вигодовування за складом та ступенем адаптації до грудного молока нашу увагу привернули суміші "NAN 1 з біфідобактеріями" і "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями".

Мета дослідження. Оцінити лікувально-профілактичну ефективність харчових сумішей при залізодефіцитних станах у немовлят з пренатальним ДЗ та проявами атопії.

Матеріал і методи. Обстежено 114 дітей першого півріччя життя. Основну групу сфор-

мували: 34 дитини з пренатальним ДЗ (1 група) та 20 малюків із проявами атопії (2 група), які вигодовувалися відповідно сумішами "NAN 1 з біфідобактеріями" і "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями". До складу зіставляваних контрольних груп 3-4 увійшли діти на штучному вигодовуванні низько адаптованими сумішами (n=17 та n=31) та практично здорові немовлята для лабораторного контролю (n=12). Серед обстежених дітей було 65 хлопчиків (57,0%) та 49 дівчаток (43,0%). Вигодовування сумішами "NAN 1 з біфідобактеріями" і "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями" відбувалося відповідно до інструкції виробника та індивідуальних потреб кожної дитини. Загальна тривалість вигодовування сумішшю без застосування фармакологічних препаратів до повторного клініко-лабораторного обстеження становила 4 тиж. У цей період дітям не вводилися нові види корекції чи прикорму.

Дослідження складалося з клінічного обстеження (оцінка стану здоров'я дітей, оцінка тяжкості перебігу захворювань, при проявах атопії – за шкалою SCORAD) [8], соматометрії [9], соціометричного обстеження та проведення ультрасонографічного дослідження шлунка. Лабораторне обстеження включало: оцінку еритроцитарної та киснево-транспортної функції системи крові за допомогою гематологічної системи "ADVIA 60 OT" фірми "Bayer" (Німеччина) з використанням реактивів цієї фірми. Вміст заліза у сироватці крові визначали за допомогою біохімічного аналізатору "ULTRA" фірми "Kowe" (Фінляндія) та реактивів цієї фірми. Обробка даних проводилася за загальноприйнятими методиками пара-

метричної та непараметричної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. При першому обстеженні дітей першої групи клінічно спостерігались прояви сидеропенічного синдрому: блідість шкірних покривів та видимих слизових оболонок у всіх дітей, порушення поведінки (дратівливість, неспокій) – у 36 (70,6%) обстежених, зниження апетиту – 48 (94,1%), диспептичні розлади – 33 (64,7%), порушення нічного сну – 36 (70,6%), сухість шкіри – 30 (58,8%), систолічний шум на верхівці серця – 10 (19,6%), збільшення печінки – 8 (15,7%). Залізодефіцитну анемію I ступеня діагностовано у 25 (49,0%) дітей, II – 15 (29,4%). В 11 (21,6%) дітей стан розцінювався як латентний ДЗ. При повторному клінічному обстеженні у дітей повністю зникли такі прояви, як погіршення апетиту, млявість, сухість шкіри; тільки в незначній частини траплялися блідість шкіри (9,8%), драгівливість (19,6%), диспептичні явища (9,8%), збільшення печінки (9,8%) ($p < 0,05$). Антропометричні дані свідчили про позитивну динаміку прибавки маси тіла, причому в дітей з відставанням маси тіла вона була виразнішою, а в обстежених з надлишком маси – мінімальною ($p < 0,05$). У 3-й групі клінічні ознаки також змінювалися, але невірогідно. При гематологічному обстеженні в динаміці дітей першої групи спостерігалось вірогідне збільшення показників червоної крові як порівняно з першим обстеженням, так і повторними даними відносно представників порівняння (таблиця).

У дітей з пренатальним ДЗ спостерігалось збільшення кількості тромбоцитів, яке при за-

безпеченні залізом організму дітей сумішшю "NAN 1 з біфідобактеріями" нормалізувалося (з $256,8 \pm 18,6$ до $170,2 \pm 16,7$ Г/л, $p < 0,05$). Між кількістю тромбоцитів (КТ) та рівнем заліза (FE) спостерігається чітка зворотна залежність ($r = -0,47$, $p < 0,05$), яка описується рівнянням лінійної регресії: $КТ = 338,4 - 5,6 \times FE$. Цю ж тенденцію відображав і рівень тромбокриту (з $0,21 \pm 0,01$ до $0,13 \pm 0,01$, $p < 0,05$), в той час як об'єм тромбоцитів майже не змінювався (з $8,02 \pm 0,08$ до $8,13 \pm 0,15$ мкм³). Це явище пояснюється покращенням агрегаційних властивостей тромбоцитів при збільшенні рівня заліза крові. Результати нашого дослідження підтвердили дані J.Kilbride et al. [10]. Рівень сироваткового заліза після застосування суміші збільшився з $25,9 \pm 5,4$ до $37,2 \pm 4,9$ мкмоль/л ($p < 0,05$), який у 3-й та контрольній групах становив відповідно $28,6 \pm 3,2$ та $35,4 \pm 5,2$ мкмоль/л.

За даними соціометричного обстеження серед 20 обстежених дітей з дебютом atopії в однієї (5%) дитини спостерігались прояви atopії від народження, у 9 (45%) дітей мала місце харчова сенсibiliзація на тваринне молоко, у 18 (90%) – на молочні суміші, у 5 (25%) – на фрукти, у 2 (10%) – на медикаменти та укуси комах, у 5 (25%) – обтяжений сімейний алергологічний анамнез. При першому обстеженні дітей відмічали прояви з боку шкіри: у 15 (75%) – еритематозний висип з папулами, 2 (10%) – везикули на фоні сухої шкіри, 3 (15%) – лущення шкіри та ліхеніфікація. Загальні прояви зводилися до порушення поведінки (дратівливість, неспокій) – 15 (75%), зниження апетиту або йо-

Таблиця

Динаміка показників червоної крові залежно від суміші, що використовувалася для вигодовування дітей (M±m)

Показник	Групи обстежених дітей				
	перша (n=34) (суміш "NAN 1 з біфідобактеріями")		третя (n=17) ("стандартна" суміш)		контрольна (n=12)
	перше	повторне	перше	повторне	
Еритроцити, $\times 10^{12}/л$	3,31±0,17	3,93±0,18*	3,3±0,18	3,46±0,13	4,18±0,12
Гемоглобін, г/л	87,7±2,5	105,1±3,1*	86,9±2,9	90,6±2,9	106,0±8,4
Гематокрит, %	25,9±1,3	32,4±0,4*	25,8±0,9	26,8±0,9	30,3±1,4
Середній об'єм еритроцита, фл	80,2±1,5	81,9±0,91	78,8±1,3	80,3±1,5	74,0±4,3
Середній вміст гемоглобіну в еритроциті, пг	26,1±0,7	26,8±0,6	25,9±0,6	26,2±0,6	22,3±0,43
Середня концентрація гемоглобіну в еритроциті, г/л	327,1±1,9	325,1±2,7	320,8±1,1	326,5±1,9	319,6±3,0

го відсутність – 10 (50%), порушення нічного сну – 12 (60%), диспепсичні розлади – 6 (30%). Динаміку проявів атопії аналізували за шкалою SCORAD на 5-ту, 10-ту, 15-ту, 20-ту, 25-ту та 30-ту доби. На 25-30 доби спостерігалось нівелювання шкірних (зниження за шкалою SCORAD з $31,9 \pm 5,2$ до $16,4 \pm 2,4$ балів, $p < 0,05$) та позашкірних проявів (рис. 1). Антропометричні показники в дітей також вказували на позитивний

вплив вигодовування сумішшю "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями" щодо пропорційності їх розвитку ($p < 0,05$). Результати контрольних лабораторних досліджень малюків 2-ї групи свідчать про збільшення кількості еритроцитів, гемоглобіну, середнього розміру еритроцитів ($p < 0,05$). Відбулися зміни у лейкоцитарній формулі: зменшилася загальна кількість лейкоцитів (WBC), лімфоцитів (LYM), а рівень гранулоцитарних

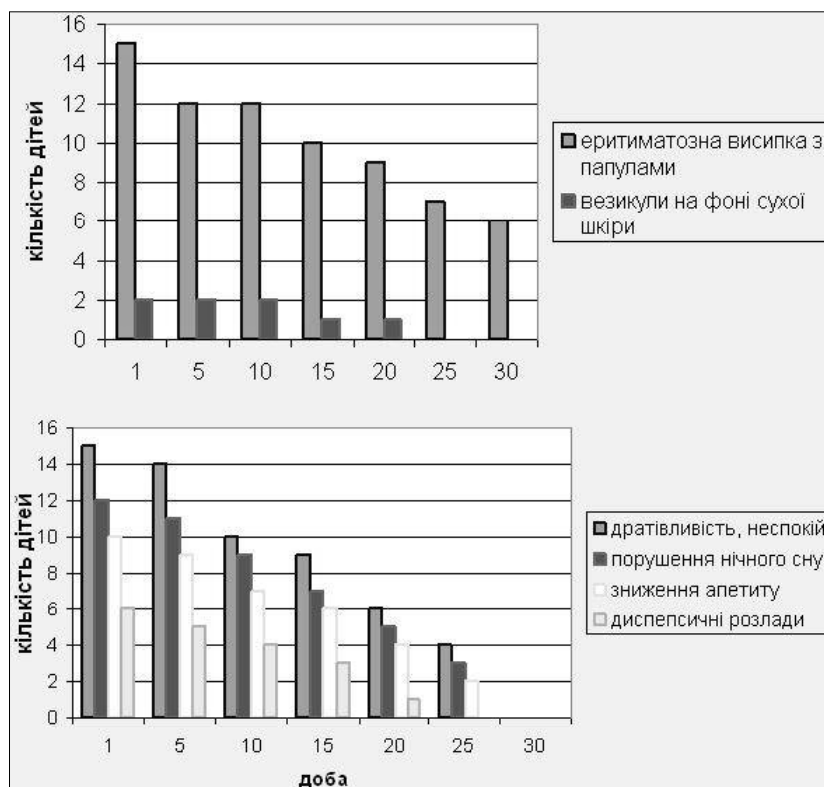

Рис. 1. Динаміка проявів атопії при вигодовуванні сумішшю "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями".

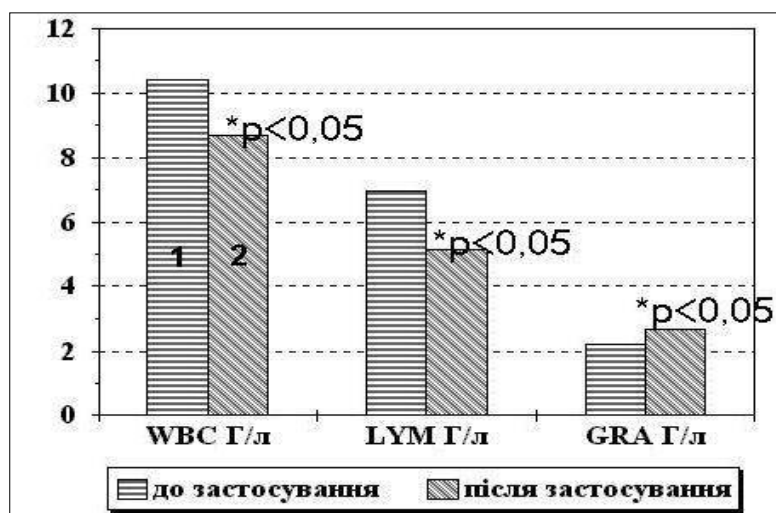

Рис. 2. Лейкоцитарні показники у дітей, які отримували суміш "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями", до вигодовування сумішшю (1) та після корекції харчування (2).

клітин (GRA) збільшився ($p < 0,05$) (рис. 2).

Одним із чинників, що характеризують ступінь адаптації суміші до грудного молока, є показник якості життя дитини – відчуття комфортності дитини. При переведенні на вигодовування сумішами "NAN 1 з біфідобактеріями" та "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями" аналізувалася їхня "переносимість" (зригування, метеоризм, характер випорожнень, спрага, зміна поведінки дитини та можливі алергічні прояви на шкірі). Толерантність до "стандартної" суміші була вірогідно гіршою ($p < 0,05$). При проведенні ультрасонографічного дослідження гастродуоденальної ділянки вимірювали товщину стінки шлунка, диференціювали шари стінки та вміст шлунка перед годуванням та під час годування сумішшю. Якщо у стані та розмірах шлунка перед годуванням у дітей основної та контрольної груп не встановлено вірогідної різниці, то при обстеженні під час годування (перші 7-10 хв) у дітей, які годувалися стандартною сумішшю, вміст шлунка визначався як неоднорідна маса з гіперехогенними включеннями та гіпоехогенними проміжками. Вміст шлунка під час годування сумішами "NAN 1 з біфідобактеріями" і "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями" являв собою

більш однорідну масу з гіперехогенними включеннями, але без гіпоехогенних зон, які ми розцінювали як пухирці повітря, з більшою швидкістю евакуації вмісту.

Висновки та перспективи наукового пошуку. 1. Високий рівень засвоєння заліза із суміші "NAN 1 з біфідобактеріями" у шлунково-кишковому тракті дозволяє її використовувати у комплексному лікуванні та профілактиці залізодефіцитних станів. 2. Застосування суміші "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями" у дітей грудного віку з дебютом atopії, що перебувають на штучному вигодовуванні, нівелює прояви і дозволяє уникнути клінічного прогресування захворювання. 3. Вигодовування сумішами "NAN з біфідобактеріями" та "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями" є раціональним для дітей з особливими потребами, з доброю толерантністю по відношенню до функціонально незрілого шлунково-кишкового тракту, що перебувають на штучному вигодовуванні. 4. Доцільним є дослідження результатів включення "NAN 1 Н.А. з біфідобактеріями" до методів комплексного лікування atopічних захворювань у дітей першого року життя та віддалених наслідків цього методу лікування.

Література

1. Hernell O. Iron status of infants fed low-iron formula: no effect of added bovine lactoferrin or nucleotides / O.Hernell, B.Lonnerdal // *Am. J. Clin. Nutr.* – 2002. – Vol. 76, № 4. – P.858-864.
2. Prevalence of iron deficiency anemia in 6 months to 5 years old children in Fars, Southern Iran / M.R.Kadivar, H.Yarollahmadi, A.R.Mirahmadizadeh [et al.] // *Med. Sci. Monit.* – 2003. – Vol. 9, № 2. – P. 100-104.
3. Самсыгина Г.А. Железодефицитные анемии у детей, фармакология и фармакокинетика современных ферропрепаратов / Г.А.Самсыгина // Дефицит железа и железодефицитная анемия у детей. – М.: Слав. диалог, 2001. – С. 108-113.
4. Hertrampf E. Iron fortification in the Americas / E.Hertrampf // *Nutr. Rev.* – 2002. – Vol. 60, № 7. – P. 22-25.
5. Iron-deficiency anemia in children. A old problem not yet resolved / J.A.Ramirez-Mayans, C.Ortiz-Lopez, M.Garcia-Campos [et al.] // *Rev. Gastroenterol. Mex.* – 2003. – Vol. 68, № 1. – P. 29-33.
6. Ласица О.И. Атопический марш у детей. Перспективы профилактики и прогноза / О.И.Ласица // *Кліні. імунол. Алергол. Інфектол.* – 2005. – № 1. – С. 42-46.
7. Тяжка О.В. Реабілітація дітей з atopічним дерматитом / О.В.Тяжка, Ю.С.П'ятницький // *Мист. лік.* – 2005. – № 2. – С. 40-42.
8. Greaves M.W. Chronic urticaria in childhood / M.W.Greaves // *Allergy.* – 2000. – Vol. 5, № 5. – P. 309-320.
9. Нечитайло Ю.М. Антропометрія та антропометричні стандарти у дітей / Нечитайло Ю.М. – Чернівці: БДМА, 1999. – С. 92-131.
10. Incidence of iron-deficiency anaemia in infants in a prospective study in Jordan / J.Kilbride, T.G.Baker, L.A.Parapia [et al.] // *Eur. J. Haematol.* – 2000. – Vol. 64, № 4. – P.231-236.

ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДОСТИЖЕНИЙ ДЕТСКОЙ НУТРИЦИОЛОГИИ В КЛИНИЧЕСКОЙ ПЕДИАТРИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ

Резюме. Представлены результаты клинического опыта использования смесей фирмы Nestle у грудных детей из железодефицитными состояниями, находящихся на искусственном вскармливании.

Ключевые слова: дефицит железа, атопия, вскармливание, дети грудного возраста.

EXPERIENCE OF USING THE ACHIEVEMENTS OF CHILDREN'S NUTRITIOLOGY IN CLINICAL PEDIATRIC PRACTICE

Abstract. The results of clinical experience of using the formulae of the Nestle firm in breast-fed infants with iron deficiency states, being on artificial feeding, have been presented.

Key words: iron deficiency, atopy, feeding, infants.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Надійшла 05.04.2010 р.

Рецензент – проф. О.К.Колоскова (Чернівці)